

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

קרח (חלק יג — שיחה א)

יוצא-לאור למחזור הראשון מלימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת קרח, כט סיון — ה' תמוז, ה'תש"פ (א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

באופן של „סרחון“ בלבד, אלא שחוטאים היו – ולאחר כ”ז דנם משה רבינו לכף זכות ואמר „האיש אדם יחטא“²⁹!

ומזה ההוראה עד כמה צריך כאו”א (שבכאו”א יש בו מבחי’ מרע”ה³⁰) לפעול ולהשריש בנפשו מדה זו – לדון את חבריו לכף זכות, ועד שאפילו כשהנהגת חבריו היא באופן השולל לכאורה כל לימוד זכות, בכ”ז עליו להפך בזכותו וכתוצאה מזה – הרי גם יעשה כל התלוי בו להחזירו ולהעמידו בדרך הישרה.

(משיחות ש”פ קרח תשל”א)

מי חטא” – שלא קרח בלבד חטא אלא גם דתן ואבירם (משא”כ שאר העדה), וזהו שאמר הקב”ה „העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירם“, כי שלשתם „חוטאים“ הם.

ד. ההוראה בעבודת האדם – מפרש”י זה בפנימיות הענינים:

מסופר בפרשה²⁷ ששלח „משה לקרוא לדתן ולאבירם גו”ו והם מיאנו לבוא וענו בעזות גדולה²⁸: „המעט כי העליתנו .. להמיתנו במדבר וגו”ו העיני האנשים ההם תנקר גו”ו, עד אשר ש”ויחר למשה מאד” – שכ”ז מורה שהשתתפותם במחלוקת לא הי

(29) ראה מנחות סה, א: משה רבינו אוהב ישראל הי’.
(30) תניא רפמ”ב.

(27) פרשתנו שם, יב ואילך.
(28) ראה מו”ק טז, א: מתפקר בעל דין בשלוחו דב”ד כו’.

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2020

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

קרח

אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף" – כי לפי שהקב"ה יודע מחשבות הרי הוא יודע מי הוא החוטא ועל מי לקצוף, אבל אם נפרש „אלקי הנשמות" אינו מובן: מהו ענינו של „אלקי הנשמות" כהקדמה למ"ש „האיש אחד יחטא וגו'?"

וזהו שרש"י ממשיך: „אין מדתך כמדת בו"ד וכו' אבל אתה כו' ויודע אתה מי החוטא, והיינו שלפי פירושו זה ש„אלקי הרוחות" היינו „יודע מחשבות", מוסבר ההמשך בכתוב – וזהו ההכרח לפירושו.¹

וצריך להבין:

(א) למה לרש"י להסביר הדבר (ש„אין מדתך כמדת בו"ד") ע"י המשל של „מלך בו"ד וכו'" – איזו הבהרה ותוספת ביאור יש ע"י משל זה?

(ב) באם יש במשל זה איזו הסברה בהענין ולכן מביאו רש"י – מהו ה"טעם שלא הביאו רש"י מוקדם בתורה – בפ' וירא' בטענת א"א (הדומה

7) בראב"ע הנ"ל כתב: והטעם פי' א"ל כי יוכל לכולם כי הרוחות בידו הם. אבל לפי"ז אין לזה שייכות לטענת משה „האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף".

8) ומה שמעתיק רש"י גם תיבת „א"ל" יש לבאר עפ"משי"כ רש"י (תשא לד, ו): „א"ל אף זו מדת רחמים וכו'", וע"פ פרש"י בהעלותך יב, יג. והיינו כי לפרש"י כוונת משה באמרו „א"ל אלקי הרוחות גו'" היתה לעורר רחמים, משא"כ לפי הראב"ע שבהערה הקודמת ה"ז להיפך. וא"כ גם מתיבת „א"ל" הוכחה לפירושו.

9) יח, כג.

א. על הכתובי ויפלו על פניהם וגו' מעתיק רש"י: „א"ל אלקי הרוחות" ומפרש²: „יודע מחשבות, אין מדתך כמדת בו"ד, מלך בו"ד שסרחה עליו מקצת מדינה אינו יודע מי החוטא לפיכך כשהוא כועס נפרע מכולם אבל אתה לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא".

והנה בפשטות – כוונתו של רש"י היא³ לדייק שאין לפרש „אלקי" הרוחות" במובן של נשמות⁴, אלא במובן של מחשבות – ופי' „אלקי הרוחות": אלקים היודע מחשבות. „ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו גו'", שתיבת „רוח" הנאמר בה ענינה מחשבה⁶. וההוכחה לזה: רק לפי זה מובנת השייכות של התחלת הדבור „אלקי הרוחות" למ"ש לאח"ז „האיש

1) פרשתנו טז, כב. ולהעיר: סיום הענין: (הרוחות) לכל בשר. ובירוש' סנה' (פ"ז ה"ח) דמאלקי כל בשר מרבינן ב"ג. ולכאורה צ"ע השייכות לכאן, ואדרבא שייכת דוקא בטענת אברהם (לקמן בפנים). ולהעיר מצפצפי"ט ס"פ בהר. ואכ"מ. וראה לקו"ש ח"ח ע' 196 ואילך.

2) מתנחומא כאן. במדב"ר כאן.

3) ראה ברא"ם כאן.

4) ראה בתיב"ע ות"י כאן. וראה גם בראב"ע כאן בפ"י הא'.

5) שלח יד, כד. וראה גם יחזקאל כ, לב ובפרש"י.

6) וראה רש"י שם: „שתי רוחות אחת בפה ואחת בלב וכו'", היינו המחשבה כפי שהיתה בלבו וכפי שנתגלתה בדבורו. וראה בגו"א שם: הרוח שהבינו מפיו.

כפ"ע כפי שנדפס²⁴ – אלא בהמשך למ"ש לפנ"ז: „ויודע אתה מי החוטא": „האיש אחד הוא החוטא (אבל שאר העם רק „סרחו") ואתה (היודע מחשבות) על כל העדה תקצוף, בתמי'!

ובתשובה לטענתו של משה „אמר הקב"ה יפה אמרת" והכוונה בזה לכללות טענתו²⁵ של משה שאין להעניש אלא את „החוטא" ולא אלו שרק „סרחו". אולם בנוגע לפרט, אין הדבר כמו שמשה הי' יודע וסבור שהי' חוטא אחד, אלא ש„אני יודע²⁶ ומודיע

24) וכן משמע בדפוס ראשון, ושני, ובפרש"י כת"י, שבכולם חסרה הנקודה (המפסקת בין התיבות שרש"י מעתיק – לפירושו) בין תיבות „האיש אחד" לתיבת „הוא".

25) כי ד"ה אחד הוא, כנ"ל בפנים.

26) משא"כ בתנחומא לא נזכר אלא „אני מודיע" (ולא „אני יודע") כי לפי התנחומא גם משה ידע שכמה מהם חטאו. (וכנ"ל הערה 11 שבתנחומא אי' שמרדו וכו' עשרה או עשרים** מהם) והחידוש שבמענה הקב"ה הוא ש„אני מודיע" לכל בניי (ע"י העונש) מי חטא כו'. אבל לפרש"י החידוש הוא גם שרק „אני יודע" כי בזה שלל טענתו של משה שאיש אחד הוא החוטא, כי משה לא ידע שג' בגדר „חוטאים" הם.

* ולפי התנחומא צ"ל ש„האיש אחד" הוא החוטא העיקרי, וכיו"ב. וראה רבינו בחיי כאן. ** וי"ל שכולל גם ב"ב דקרח ודתן ואבירם וכדו"ל שגם נשיתם כו' השתתפו במחלוקת ואדרבא (סנהדרין קי, א. תנחומא פרשתנו ג. במדב"ר יח, ד) ובני קרח הוצרכו לעשות תשובה (פרש"י פנחס כו, יא) וכיון שגם „יוניק שדים" היו ביניהם (תנחומא שם. במדב"ר שם. פרש"י טז, כז), לכן ב' סברות: עשרה או עשרים.

אמנם היותו „מקצת המדינה" סרחו עכ"פ, הרי מסתבר שיש ביניהם מי שהוא (אחד, לפחות) שהסיתם והביאם לידי סרחון זה – (ובזה גופא) ה"ה „חוטא" ממש במרידה נגד המלך. וזהו שכתב רש"י: „ואינו יודע מי החוטא" (בל' יחיד) – היינו המסית והגורם להסרחון. משא"כ אנשי „מקצת המדינה" שאין לקרותם „חוטאים"²² אלא ש„סרחון" יש כאן²³.

ולכן במלך בו"ד מכיון שא"י מי החוטא ה"ה נפרע מכולם, שהרי בפועל „סרחו" עליו כולם, „אבל אתה לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא", וא"כ לא יתכן שאלה שרק „סרחו" ייענשו בעונש החמור של החוטא.

וטענתו זו של משה מבארה רש"י ומפרשה בתיבות הכתוב (ואינו דיבור

22) ומ"ש (פרשתנו יז, ג) „את מחתות החטאים האלה בנפשותם", ובפרש"י (טז, ז): „הם חטאו על נפשותם כו'" הנה הר"ג איש – סוג בפ"ע

(שהרי ל"ג העלו בנוגע להם – כי עמדו פתח אוה"מ, ונחלקו על הקב"ה" ע"י שהקריבו קטורת ב"כלי שרת" בחוץ. ולכן עונשם ב"אש יצאה מאת הוי" – בדוגמת (ולא ממש) נדב ואביהוא – ראה פרש"י יז, יג) וצ"ע איך הוא ע"פ פשוטו של מקרא.

23) ומ"ש רש"י (שם, ד): שכבר זה בידם סרחון רביעי חטאו בעגל כו'. כי גם בעגל הי' זה ע"י מפתים (ערב רב וכן במתאוננים כו'). גם י"ל: יש בכלל חטא (דעגל וכו') – סרחון, ולכן ה"ז סרחון רביעי אף שאינו חטא רביעי (כי בפרשתנו אינו אלא סרחון) – אבל לא משמע כן מפרש"י (טז, ד): „סרחו על אביו ופי"ס", היינו שגם בפעם הראשונה הי' פיוס דסרחו.

לכאורה לטענת משה בענינו ובמילא גם שם מתאים להביא משל זה) בנוגע לסדום: „האף תספה צדיק עם רשע“¹⁰?

ג) הרי גם מלך בוד, באם מושל בצדק ויושר, הרי כשיחטא אחד לא יעניש אנשים רבים כ"א שימנה שופט וכו' שיחקור וידרוש ויברר „מי החוטא“, ואפילו אם הוא באופן שא"א לברר מי הוא החוטא, הרי עדיין דורש ביאור – וכי בשביל זה שלא הוברר מי הוא האחד¹¹ שחטא יעניש מלך ישר הולך את „כולם“?

ד) פתח רש"י בלשון „סרחה (עליו מקצת מדינה) ומסיים ב' „(מי ה) חוטא“¹²!

ה) כן – מסיים רש"י „אינו יודע מי החוטא“ ל' יחיד, ודלא כהפתחה ש„סרחה עליו מקצת מדינה“¹³?

ב. אח"כ מעתיק רש"י התיבות „האיש אחד“ ומפרש: „הוא החוטא ואתה על כל העדה תקצוף. אמר

הקב"ה יפה אמרת¹⁴ אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא“.

וגם בזה צלה"ב:

א) מהי כוונת רש"י בפירושו זה, שבמקום „האיש אחד“ יחטא שחטא בקרא כתב „הוא החוטא“ והוסיף תיבת „ואתה (על כל העדה תקצוף)“ – הרי לכאורה אין בזה כל תוספת ביאור בהכתוב¹⁵.

ב) באם כוונת רש"י לפרש (באיזה אופן שהוא) מ"ש „האיש אחד“ יחטא (וגם) ועל כל העדה תקצוף, הו"ל להעתיק גם תיבות אלו או עכ"פ לרמוז ב"וגו“.

ג) מהי כוונת רש"י בזה שמוסיף הענין: „אמר הקב"ה יפה כו' חטא“ יתירה מזו

ד) במענה לטענת משה – אמר הקב"ה אל משה: „העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירים, והכתוב מפרש העונש שהגיע לשלשתם. עפ"י

10) וגם לפי השני שברש"י שם: האף (רוגז) ישיאך שתספה.

11) בתנחומא ובמדב"ר כאן: „מלך בוד עשרה עליו בני המדינה .. אם הם עשרה או עשרים וכו'“ אבל בפרש"י השמיט ענין זה „אם הם עשרה כו'“ כי בפשוטו של מקרא הי רק חוטא אחד כמ"ש „האיש אחד יחטא וכו'“ ולהעיר מפרש"י פנחס כו, יא. וראה לקמן הערה 26.

12) ובפרט – שמשנה רש"י בזה מל' התנחומא ובמדב"ר כאן – דכמאי דפתח מסיים: „... שמרדו עליו בני המדינה .. שאינו מכיר בהם מי מרד ומי לא מרד“.

13) משא"כ בתנחומא ובמדב"ר: „... שמרדו עליו בני המדינה (סתם, ואח"כ מפרש) .. אם הם עשרה כו'“.

14) מ"ש רש"י „יפה אמרת“ (ל' יחיד) אף ד,האיש אחד גו' אמר גם אהרן – כי „וידבר הוי' אל משה“ (לבד – שרק בו שייך „דבר אל העדה“). ואולי הי' כתוב בפרש"י אמרת' (בתוספת קו על התיי – במקום מ"ם) – ובטעות הושמט הקו לאח"ז.

15) במפרש"י רש"י כאן כתבו שכוונת רש"י לומר שאין פי' „יחטא“ לעתיד (ראה אוה"ח כאן) אלא שהוא חוטא כבר, ו"תקצוף" הוא כפשוטו: ל' עתיד. אבל נוסף על המבואר לקמן בפנים דא"כ הו"ל לרש"י להעתיק גם תיבות „יחטא“, ו"תקצוף“:

א) הו"ל לרש"י לומר „חטא“ או „חוטא“ (לשנות מעתיד לעבר או להוה) ולא „הוא החוטא“ (בשם התואר ובהדגשת „הוא“).

ב) למה הוסיף רש"י תיבת „ואתה“.

מתכוון לטובתם וכו', עד שהכניסם בתלונות על משה ואהרן. והוא הדבר בנוגע לראשי המשתתפים בה- מחלוקת, שהם „דתן ואבירים וגו' ואנשים מבני חמישים ומאתים“,

וכמו שפרש"י: „בשביל שהי' שבט ראובן (שממנו היו דתן ואבירים וכו' ו"רובן" של הר"ן איש) שרוי .. שכן לקהת ובניו ... נשתתפו עם קרח במחלוקתו, והיינו שהשתתפותם ב- מחלוקת באה עי"ז שקרח פיתה אותם והסיתם עד שנדמה להם שטענתו נכונה¹⁶. אבל הם מצ"ע לולא פיתויו של קרח, לא היו נכנסים למחלוקת זו.

[ואף שבודאי אין לו לאדם להצדיק א"ע בהתנצלות 20, שאין הוא האשם בזה שעשה דבר שלא כהוגן היות שנתפתה לזה ע"י מישהו – כי צריך האדם להתרחק מן הרשע, וגם להיות חזק בדעתו מבלי להתפעל מפיתויים וכו' – עכ"ז הרי בפועל לא נחלקו על משה ואהרן אלא בהשפעתו של קרח].

ג. והביאור בכ"ז¹⁸:

וזהו כוונת רש"י בהביאו משל ל"מלך בוד" שסרחה עליו מקצת מדינה, היינו לדייק שהנהגתם היתה „סרוחה“ – באופן המאוס אצל המלך (כפי' של „סרוחה“ כפשוטו), אבל לא שהתכוונו למרוד בהמלך²¹ (ובפרט באופן שיתחייבו מיתה עבור זה).

19) פרש"י ריש פרשתנו. וראה שם: משך ראשי סנהדראות שבהם בדברים כו'.

20) ראה בראשית ג, א ואילך ובפרש"י שם, יד. וראה קונטרס ומעין ע' 98.

21) משא"כ לפי' התנחומא ובמדב"ר כאן. ראה לעיל הערה 12.

אינו מוכן מ"ש רש"י: „אמר הקב"ה יפה אמרת“ היינו שהקב"ה מסכים לטענת משה „האיש אחד (ותיבות אלו מעתיק רש"י) יחטא“ – והרי הקב"ה הודיע שלא אחד חטא אלא שלשה?

ה) „(אני) יודע“ – לכאורה מיותר כי החידוש הוא רק ב"אני .. מודיע“. ובפרט שרש"י מוסיף זה על ל' המדרש „יודע“!

בכללות הענין קשה:

בפסוקים הקודמים נזכר כמה פעמים שבמחלוקת קרח על משה ואהרן השתתפו אנשים רבים – „ויקומו .. ואנשים מבני חמישים ומאתים ..

ויקהלו על משה ועל אהרן וגו'“, ומשה דבר „אל קרח ואל כל עדתו“, והוכיח גם את „כל עדתו“, ועד שאמר „אתה וכל עדתך הנועדים על ה'“¹⁶, ובפרש"י¹⁷: „שכבר זה בידם סרחון רביעי, חטאו בעגל וכו'“ – שמכל זה מוכח שלא אחד בלבד חטא במחלוקת זו (גם לפי דעתו של משה) – ואיך אמר משה „האיש אחד יחטא גו'“?

בפירושו עה"פ „ויקהל עליהם קרח גו'“ (שלפני פסוק זה) כתב רש"י: „הלך אצל השבטים ופתה אותם כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד איני מקפיד אלא בשביל כולכם כו' עד שנתפתו כולם“.

היינו שקרח הוא אשר פיתה את אנשי העדה ומשכם בדבריו שהוא

16) פרשתנו שם – ב, ג, ה, יא.

17) פרשתנו שם, ד. וראה גם פרש"י שם, ז.

18) ראה גם רמב"ן (כאן פסוק כא), ראב"ע, ספורנו (כאן). פי' מהרז"ו לבמדב"ר כאן.